

PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY

LIBRARY REVIEW

Rocznik 82

2014

zeszyt 3

TREŚĆ

ARTYKUŁY

MAREK TOBERA: Księgarstwo spółdzielcze i prywatne w okresie trójsektorowości polskiego rynku książki (1945-1950)

SHIFRA BARUCHSON-ARBIB, FRIDA SHOR: Bieżące trendy w wykorzystywaniu baz danych przez studentów. Studium przypadku

MARTA GRABOWSKA, RALPH ADAM: „Biblioteka na fali”. Technologie radiowe w bibliotekach

MAŁGORZATA FEDOROWICZ-KRUSZEWSKA: Jakość bibliotek obsługujących osoby z niepełnosprawnością – przegląd instrumentów badawczych

Z WARSZTATÓW BADAWCZYCH

AGNIESZKA KUCHARSKA, KAMILA KOKOT: Dział *Pozycje Wydzielone* w Bibliotece Instytutu Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego

SPRAWOZDANIA

Rynek książki po zakończeniu programu ARROW PLUS (Kraków, 22 stycznia 2014 r.) (*Halina Grzywacz*)

„Kultura cyfrowa: nowe umiejętności i nowe wyzwania”. Konferencja naukowa (Łódź, 26 maja 2014 r.) (*Magdalena Kokosińska*)

RDA – Resource Description and Access – status and perspectives 2014. IFLA satellite meeting (Frankfurt nad Menem, Niemiecka Biblioteka Narodowa, 13 sierpnia 2014 r.) (*Leszek Śnieżko*)

RECENZJE I PRZEGLĄDY PIŚMIENICTWA

Jerzy Franke: „CZYSTOŚĆ” (1905-1909) Augustyna Wróblewskiego albo iluzja etycznej krucjaty. Warszawa 2013 (*Andrzej Skrzypczak*)

Kultura czytelnicza dzieci i młodzieży początku XXI wieku. Szkice bibliologiczne. Red. nauk. Mariola Antczak, Alina Brzuska-Kępa, Agata Walczak-Niewiadomska. Łódź 2013 (*Małgorzata Pietrzak*)

Przegląd piśmiennictwa krajowego (*Barbara Koryś*)

Z lektur zagranicznych (*Jacek Wojciechowski*)

Z ŻYCIA SBP

KOMUNIKATY

Nagroda Naukowa SBP im. Adama Łysakowskiego za rok 2013 (*Jadwiga Sadowska*)

WSKAZÓWKI DLA AUTORÓW

ABSTRAKTY ARTYKUŁÓW

MAREK TOBERA

Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych

Uniwersytet Warszawski

e-mail: marek.tobera.@uw.edu.pl

KSIĘGARSTWO SPÓLDZIELCZE I PRYWATNE W OKRESIE TRÓJSEKTOROWOŚCI POLSKIEGO RYNKU KSIĄŻKI (1945-1950)

SŁOWA KLUCZOWE: Księgarstwo polskie – historia. Rynek książki 1945-1950. Księgarstwo prywatne. Księgarstwo spółdzielcze. Księgarstwo państwowe. Trójsektorowość na rynku książki. Związek Księgarzy Polskich, Centrala Spółdzielni Wydawniczych i Księgarskich. Polityka władz PRL wobec rynku książki. Dom Książki – geneza. Upaństwowienie księgarstwa.

ABSTRAKT: **Teza/cel artykułu** – Artykuł prezentuje kolejne fazy polityki władz prowadzonej w latach 1945-1950 wobec księgarskich firm samodzielnych i kolektywnych. Ukazane zostały też, podejmowane w środowisku księgarzy prywatnych i spółdzielczych, próby dostosowania się do stale zmieniającej się sytuacji, walki o przetrwanie oraz perswazji wobec rządzących, jak również napięcia, do których dochodziło na tle różnic interesów między tymi sektorami. **Metoda badań** – Podstawę źródłową opracowania stanowią dokumenty z Archiwum Akt Nowych w Warszawie (zwł. zespoły Związku Księgarzy Polskich, Centrali Spółdzielni Wydawniczych i Księgarskich oraz KC PPR i KC PZPR), a także artykuły i informacje z

ówczesnej prasy branżowej – „Przeglądu Księgarskiego”, „Biuletynu Księgarstwa Spółdzielczego” i „Pracy Księgarskiej”. Wykorzystano również opublikowane wspomnienia bezpośrednich uczestników wydarzeń – księgarzy pracujących w omawianym okresie w firmach należących do trzech różnych sektorów. **Wyniki i wnioski** – Lata 1945-1950 były specyficznym okresem w dziejach polskiego rynku książki. Pod względem własnościowym i ekonomicznym dominowały wówczas na nim firmy prywatne, spółdzielcze i państwowe, dlatego w ówczesnej publicystyce branżowej określano ten model mianem trójsektorowości. Władze komunistyczne dążyły do ustanowienia monopolu własności państwowej, z biegiem czasu coraz ostrzej zwalczając księgarstwo prywatne, instrumentalnie zaś traktując spółdzielnie. Operację nacjonalizacji handlu książką zwieńczyło utworzenie państwowej centrali Dom Książki (1950) w oparciu o wchłonięte przez nią placówki spółdzielcze i kosztem zmarginalizowanego, a niebawem faktycznie zlikwidowanego, sektora prywatnego. Znamienne dla stalinizmu stało się zastąpienie trójsektorowości modelem „jednosektorowym”, czyli księgarstwem państwowym. Efekt przeprowadzonych zmian był trwały – ten kształt rynku w swym zasadniczym zarysie zachował się już do końca PRL.

SHIFRA BARUCHSON-ARBIB

Wydział Nauki o Informacji

Uniwersytet Bar Ilan, Izrael

e-mail: baruchsl@mail.biu.ac.il, shifra.baruchson@mail.biu.ac.il

FRIDA SHOR

Kierownik Biblioteki

Uniwersytet w Ariel, Izrael

e-mail: frida@ariel.ac.il

**BIEŻĄCE TRENDY W WYKORZYSTYWANIU
BAZ DANYCH PRZEZ STUDENTÓW
STUDIUM PRZYPADKU**

SŁOWA KLUCZOWE: Wykorzystanie baz danych. Pleć a bazy danych. Wykładowcy a bazy danych. Przystosowanie biblioteczne. Wykorzystanie baz danych przez studentów. Uniwersytety a bazy danych.

ABSTRAKT: **Teza/cel artykułu** - Celem niniejszego artykułu było zbadanie bieżących trendów w wykorzystaniu elektronicznych baz danych przez studentów Uniwersytetu w Ariel (Izrael). Jako punkt wyjścia przyjęto założenie, że studenci powinni wykorzystywać akademickie bazy danych w celu realizacji zadań otrzymywanych podczas zajęć, ponieważ Internet nie może zaspokoić wszystkich potrzeb informacyjnych. Pod uwagę wzięto zmienne takie jak język, pleć, kierunek studiów, skuteczność przystosowania bibliotecznego i zachęte ze strony wykładowców. **Metody badań** – Badanie przeprowadzono przy zastosowaniu ustrukturyzowanego kwestionariusza wypełnionego przez 637 studentów. Większość studentów wybrała Internet, jedynie 28% respondentów preferowało elektroniczne bazy

danych. Przy wykorzystywaniu akademickich baz danych zaobserwowano kilka istotnych zmiennych, mianowicie znajomość języka angielskiego, odbyte przysposobienie biblioteczne, zachętę ze strony wykładowców, płeć oraz wydział uniwersytetu. Badania wskazują, że kobiety wykorzystują bazy danych częściej niż mężczyźni, a także częściej sięgają w tej kwestii po pomoc ze strony pracowników biblioteki. Odnotowano również różnice pomiędzy wydziałami. Studenci nauk społecznych preferują bazy danych w języku hebrajskim, zaś studenci nauk przyrodniczych wybierają bazy anglojęzyczne.

Wnioski – Dzięki przeprowadzeniu badania wyciągnięto szereg wniosków wskazujących na możliwości poprawy wykorzystania baz danych: 1) należy dopracować przysposobienie biblioteczne, 2) wykładowcy powinni kłaść większy nacisk na wagę poszukiwań w bazach danych, 3) należy poprawić u studentów zakres znajomości języka angielskiego, ponieważ wpływa ona bezpośrednio na zachowania związane z poszukiwaniem informacji. Odkryto, że 1) częstszymi użytkownikami bazy danych są kobiety, a nie mężczyźni, 2) pracownicy bibliotek pełnią centralną rolę w prowadzeniu szkoleń użytkowników bibliotek i promowaniu baz danych.

MARTA GRABOWSKA

Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych

Uniwersytet Warszawski

e-mail: mgrabowska@uw.edu.pl

RALPH ADAM

The City University,

London UK

e-mail: sd324@hotmail.co.uk

„BIBLIOTEKA NA FALI”

TECHNOLOGIE RADIOWE W BIBLIOTEKACH

SŁOWA KLUCZOWE: Technologie radiowe w bibliotekach. Technologie sieciowe. Wi-Fi. Pasma ISM. RFID w bibliotekach. Norma ISO 28560. Technologia NFC w bibliotekach. Internet przedmiotów a biblioteki.

ABSTRAKT: **Teza/cel artykułu** – W artykule poruszono zagadnienie zastosowań technologii radiowych w bibliotekach, zarówno w zakresie telekomunikacji bezprzewodowej (technologie sieciowe), jak np.: Wi-Fi czy WiMAX, jak również w obszarze urządzeń bliskiego zasięgu, jak np. współpracujące urządzenia zarządzania danymi personalnymi. Przedstawiono też bezprzewodowe systemy pozatelekomunikacyjne, działające w ramach pasma ISM (Industrial, Scientific and Medical *radio*

band). W ostatnich latach do bibliotek wkroczyła nowa, bezprzewodowa technologia zaliczana do urządzeń bliskiego zasięgu – tzw. identyfikacja radiowa, tj. RFID – Radio Frequency Identification, która zmienia i optymalizuje ich działanie w zakresie organizacji i kontroli zbiorów, procesów wypożyczeń oraz zwrotów. Pojawienie się w tym zakresie normy *ISO 28560 – Information and documentation – RFID in libraries* wytycza nowy etap automatyzacji bibliotek. Rozwinięciem technologii RFID są też nowe technologie takie jak NFC – Near-Field Communication) oraz tzw. Internet przedmiotów (Internet of Things - IoT), które w najbliższym czasie mogą mieć szerokie zastosowanie w świecie bibliotek, szczególnie w powiązaniu z technologiami mobilnymi. **Metody badań** – Problematykę zastosowania technologii radiowych w bibliotece przedstawiono na podstawie polskiej i obcej literatury przedmiotu, jak również na podstawie obserwacji własnych oraz informacji uzyskanych na konferencjach, wystawach międzynarodowych oraz prezentacjach organizowanych przez firmy. **Wyniki i wnioski** – Zastosowanie technologii radiowych w bibliotekach okazuje się bardzo przydatne. W najbliższej przyszłości technologie te dostarczą bibliotekom nowych narzędzi i nowych możliwości w zakresie rozwoju usług dla użytkowników, jak i w zakresie usprawnienia pracy bibliotekarzy. Do tej pory biblioteki dość ostrożnie stosowały nowe technologie komunikacyjne. Jednak wobec rosnącej presji związanej z koniecznością wprowadzania sprawniejszych metod pracy będą one jednak musiały wdrażać innowacyjne rozwiązania, co spowoduje potrzebę zastosowania szybkich technologii radiowych.

MAŁGORZATA FEDOROWICZ-KRUSZEWSKA

Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

e-mail: fema@umk.pl

**JAKOŚĆ BIBLIOTEK OBSŁUGUJĄCYCH OSOBY
Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ –
PRZEGLĄD INSTRUMENTÓW BADAWCZYCH**

SŁOWA KLUCZOWE: Biblioteki. Ocena jakościowa bibliotek. Osoby z niepełnosprawnością. Osoby z trudnościami w odczytywaniu druku. *Print disabled*. Wskaźniki funkcjonalności.

ABSTRAKT: **Teza/cel artykułu** – Celem artykułu jest dokonanie przeglądu instrumentów do badania jakości bibliotek obsługujących osoby z niepełnosprawnością. Omówiono standardy i wskaźniki w chronologicznym porządku. Skupiono się na instrumentach, które powstały w ostatnich dziesięciu latach i odnoszą się do innych – aniżeli dostępność do budynku bibliotecznego – aspektów jakości. **Metoda badań** – Wykorzystano metodę analizy i krytyki źródeł i literatury przedmiotu. **Wyniki i wnioski** – Biblioteki obsługujące osoby z niepełnosprawnością cechuje pewna odmienność w zakresie gromadzonych zasobów, form ich udostępniania oraz oferowanych usług. Odmienność ta wynika z potrzeb niepełnosprawnych użytkowników. Opracowane na potrzeby wszystkich bibliotek lub określonych ich typów narzędzia badania jakości okazały się niewystarczające dla bibliotek adresujących swe usługi do osób z niepełnosprawnością. Przygotowane pod auspicjami IFLA instrumenty pozwolą na dokonanie oceny ich jakości i

zasobów oraz zostaną wykorzystane w procesie planowania, ulepszania ich działań i podczas analiz benchmarkingowych.

AGNIESZKA KUCHARSKA

Politechnika Wrocławska

Biblioteka Wydziału Mechaniczno-Energetycznego

e-mail: agnieszka.jarych@pwr.wroc.pl

KAMILA KOKOT

Biblioteka Główna

Politechnika Gdańska

e-mail: kamila_kokot@wp.pl

DZIAŁ POZYCJE WYDZIELONE W BIBLIOTECE

INSTYTUTU HISTORYCZNEGO UNIWERSYTETU

WROCŁAWSKIEGO

SŁOWA KLUCZOWE: Cenzura w bibliotekach.

ABSTRAKT: **Teza/cel artykułu** – Przedmiotem artykułu jest dział PW, który jest częścią zbiorów znajdujących się w Bibliotece Instytutu Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego. Powstanie działu wiąże się z istnieniem cenzury w okresie Polski Ludowej. Książki znajdujące się w kolekcji PW ze względu na swoją treść nie mogły być dostępne dla każdego czytelnika. Wymagały zatem oddzielenia od całości księgozbioru, stąd nazwa sygnatury *Pozycje Wydzielone*. **Metody badań** – Przeanalizowano: księgi inwentarzowe, katalogi biblioteczne, książki z działu PW. **Wyniki i wnioski** – W artykule została przedstawiona historia działu od jego powstania na przełomie lat 60. i 70. aż do jego zamknięcia w początkach lat 90. Ukazano historię i scharakteryzowano księgozbiory, omawiając takie problemy jak: tematyka książek, główne wydawnictwa i serie oraz sposób gromadzenia i udostępniania dzieł.